

Muurschildering ontdekt in de Gudulakerk

CeesJan Frank

Tijdens de grote restauratie van de Grote Kerk in Lochem in de jaren 1972-1976 werd een aantal fraaie laatmiddeleeuwse muurschilderingen blootgelegd. Eén ervan was in 1866 al eens bij toeval ontdekt tijdens het witten van de kerk. Dat haalde zelfs het landelijke nieuws. Het uitgebreide verslag in de *Arnhemsche Courant* van 17 augustus 1866 werd later dat jaar ook in *De locomotief: Samarangsch handels- en advertentieblad*, overgenomen.

“Men schrijft ons uit Lochem:

In het nummer der *Arnhemsche Courant* van dinsdag 14 aug komt het bericht voor der ontdekte muurschildering in de hervormde kerk alhier.

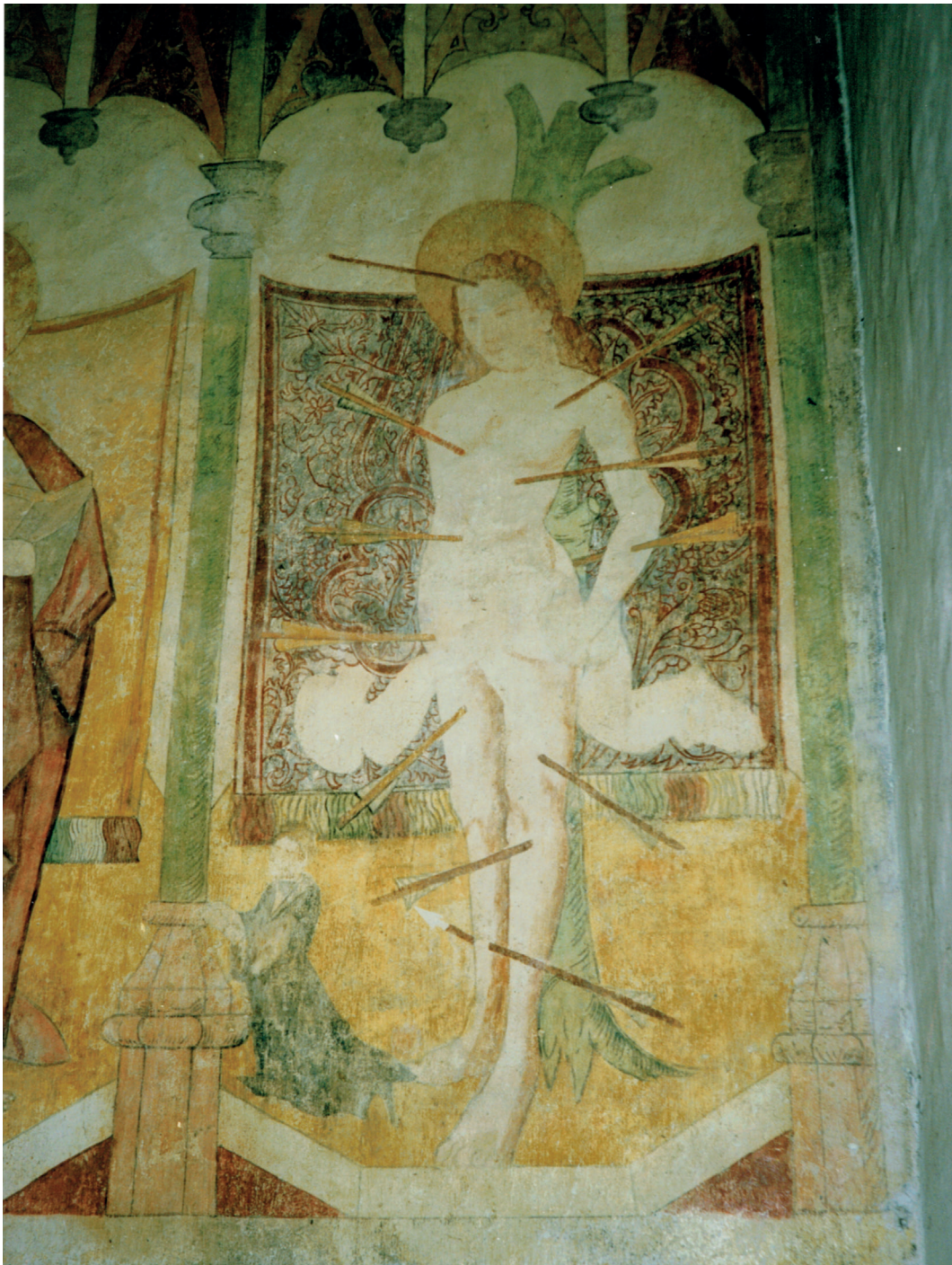
Het is misschien niet onaardig, daarvan iets meer te vernemen. De Hervormde kerk werd gewit, toen jl. Vrijdag morgen een der verwers, die dat werk hadden aangenomen, op den zuidelijken muur der kerk aan de westzijde van het gebouw ontdekte, dat een stuk kalk losliet, en op de opengevallen plaats eene gele plek zichtbaar was. Hij krabbe de kalk een weinig verder los, en zag nu, dat de geele plek de veer van een pijl vertoonde. Nieuwsgierig wat hier achter zat, klopte hij een weinig lager en ook daar viel eenige kalk uit den muur en vertoonde zich de gedaante van een menschelijk been. Nu werd voorzigtig hier en daar de kalk weggevoerd en kwam het beeld van een man, gebonden aan een boom, en met verscheiden pijlen door het ligchaam aan den dag. Een paar der heeren kerkvoogden en andere notablen der gemeente van de ontdekking onderrigt, waren spoedig in het gebouw, terwijl de verwer voortging met hier en daar de kalklaag te verwijderen. Uit vrees van het stuk te beschadigen, werd het werk der ontblooting echter gestaakt en gaf de president-kerkvoogd van de ontdekking kennis aan den Heer Janssen te Leyden, tevens diens raad en zoo mogelijk overkomst vragende. Gemelde heeft hier bereids geantwoord, vooreerst niet naar hier te kunnen reizen, maar deelde evenwel de beste wijze mede tot verdere ontblooting van het stuk, verzoekende dat die niet zou worden overgewit, voor hij het gezien had, dat in September waarschijnlijk zal gebeuren, of dat ten minste eene teekening van het stuk zou genomen worden.

Heeren kerkvoogden hebben nu last gegeven, om naar het voorschrift van den Heer Janssen het stuk verder van de kalklaag te ontdoen, en daarmede is reeds een aanvang gemaakt.

Voor zoover men nu al kan oordeelen, bestaat het stuk uit twee gedeelten. Aan de eene zijde ziet men het beeld der Heilige Maagd, doch dit beeld is nog niet genoeg ontbloot, om er eene volledige beschrijving van te geven. Aan de andere zijde, van de vorige gescheiden door een pilaar, staat een beeld van een man, zoo als boven is gemeld, gebonden aan een boom en met verscheidene pijlen in het ligchaam. Aan zijne voeten, doch van hem afgekeerd, ligt een vrouwenbeeld in biddende houding op de kniën, maar dit beeld is veel kleiner van figuur en in geene ordonnantie tot het andere. In de hoogte ziet men banieren met een kruis en andere teekenen er op, doch hoedanig deze in verband staan tot het benedengedeelte, kan nog niet gezegd worden.

Wat het stuk voorstelt is niet twijfelachtig. Het is de marteling van St. Sebastiaan, die de schilder tot onderwerp heeft gekozen. Sebastiaan, geboren in Narbo, leefde onder de regering van Keizer Diocletianus en was bezielde met een heiligen ijver, om het christendom te verbreiden. Als soldaat zocht hij in het leger velen te bekeeren, hetgeen ontdekt werd en waarop de Keizer hem beval zijn geloof af te zweren. Hieraan niet willende voldoen, werd hij veroordeeld, om met duizend pijlen doorschoten te worden. Nadat hij deze marteling ondergaan had, werd zijn ligchaam aan een boom gebonden. In dezen toestand vond hem Irene, een vrome Christin, die zijn lijk des nachts wilde begraven, doch bemerkende dat hij nog leefde alle middelen tot zijn herstel aanwendde en hierin gelukkig mogt slagen. Hij was nog eenige jaren tot uitbreiding van het Christendom werkzaam, maar werd in 287 ter dood gebracht. Ter zijner eere werd te Rome eene kerk gebouwd, terwijl zijne reliquien door alle landen verspreid werden. Die reliquien golden, in het geloof zijner aanbidders, als een krachtig middel tegen de pest, en hij zelf werd tot patroon van het schuttersgilde verheven.

De muurschildering schijnt met waterverf ver-

vaardigd te zijn, hetgeen welligt tot bewijs voor de oudheid van het stuk kan strekken, daar men de vervaardiging met eenige waarschijnlijkheid dan kan opvoeren tot vóór de 14de eeuw, hetgeen geene tegenspraak ontmoet in den ouderdom der kerk. De kerk toch werd reeds in 1134 door Eringard, gravin van Zutphen, aan het kapittel van Zutphen gegeven. Het is nog niet bekend of heeren kerkvoogden den wensch van den Heer Janssen zullen vervullen, om de kerk ook op andere plaatsen te doen onderzoeken, hetgeen zeker nog goede resultaten zou opleveren. Althans een der verwers, die ook in 1836 de kerk mede gewit had, verhaalt, dat toen op een ander gedeelte van den muur ook eene schildering ontdekt is, die echter dadelijk is overgewit``.

Aldus *De Locomotief* in 1866.

Sebastiaan in 2016

De afbeelding van Sint Sebastiaan is nu al weer ruim 40 jaar in de Gudulakerk te bewonderen. Uit nader onderzoek van de voorstelling en studie van het muurschildering van de zijbeuk weten we inmiddels, dat de muurschildering uit de tweede helft van de vijftiende eeuw dateert. Het "beeld van de Heilige Maagd" blijkt een afbeelding van Sint Jacobus te zijn. Tijdens de restauratiewerkzaamheden in de jaren 70 kwamen nog meer muurschilderingen tevoorschijn, onder meer afbeeldingen van St. Rochus en St. Christoffel, een Boom van Jesse en een fragment van een Laatste Oordeel-scene.

St. Sebastiaan, foto C.J. Frank, 1995